

Norðlýsið

Tað eru ivaleyst mong menniskju, sum hava steðgað á og eru vorðin hugsunnarson, tá norðlýsið er farið dansandi eftir himlinum. Flákrandi í óteljandi litum við fjarum brúsandi undirspæli sum tónleikur frá einum fjarum symfoniorkestri langt burturi handan stjörnurnar

EDVARD JOENSEN

Norðlýsið - *Aurora Borealis* - hefur gjøgnum tíðirnar rúnarbundið, rætt og hugtikið menniskjað við litfagra dansi sínum yvir norðurhimmalin.

Tað loyndarfulla yvir hesum ljósfiðrildið hefur sjálvandi sett ferð á hugin, og heilt fram til okkara dagar hefur tað verið sett í samband við pátrúgv.

Tað eru ivaleyst mong menniskju, sum hava steðgað á og eru vorðin hugsunnarson, tá norðlýsið er farið dansandi eftir himlinum. Flákrandi í óteljandi litum við fjarum brúsandi undirspæli sum tónleikur frá einum fjarum symfoniorkestri langt burturi handan stjörnurnar.

Og mangan staðni, har norðlýsið er at siggja, hefur tað verið sett í samband við dans. Og ofta við gamlar kellingar, sum sveima um í rúmdini. Tað er vanlig hugsan mangan staðni í Norðanlandum, at gamlar gentur enda í norðlýsinum, eftir at tær eru farnar hiðani.

Á vesturlandinum í Norveg er gamalt orðatak, sum sigur soleiðis: »Ho er så gamal ho kjem snart i verljuset« (norðlýsið). Sagt um gamla gentu, sum væntast kann at doyggja.

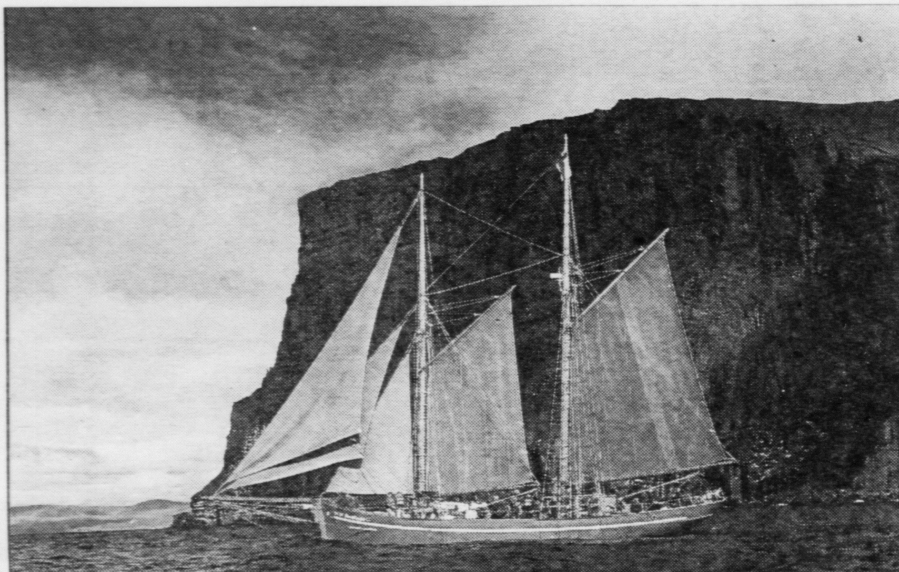
Eisini í Finlandi verður norðlýsið sett í samband við gamlar gentur, sum farnar eru og nú dansa í erva. Til dømis verður sagt, tá norðlýsið sæst, at »kvinnurnar fyri norðan sveima,« ella: »Tær gomlu kellingarnar úr Pohjanmaa sveima á Konnunsuo.« Konnunsuo var staðið, har tær gomlu genturnar hildu til eftir deyðan.

Skotar kenna væl orðalagi »The Merry Dancers.« Hesir dansarar vóru yvirnátturliga verur, sum dansaðu á luftini til tess at ynda seg inn hjá konufólkunum.

Og sviar hava eisini sett norðlýsið í samband við dans. Men teir hava ikki gjørt so nógv av, sum onnur. Teir nevndu tað stutt og greitt »Polka«.

Norðlýsið hefur eisini verið atvold til ótta hjá mongum fólkasløgum. Eskimoararnir í Alaska hildu, at vóru børnini ikki inni, tá norðlýsið var á luftini, var vandi fyri, at tað fór avstað við høvðinum á barninum. Tað skuldi brúkast til bólt at spæla við.

Og eisini vit í Føroyum kenna til óttan fyri at norðlýsið var ein vandi fyri lívi og heilsu barnanna. Her

máttu børnini ikki ganga hattleys úti, meðan norðlýsið var. Tá kundi henda, at norðlýsið sveiðt alt hárið av høvðinum á barninum.

Nakað tað sama er kent úr Svøríki, har ein ikki mátti klippa sær undir norðlýsinum.

Norðlýsið hefur gjøgnum tíðirnar verið nýtt sum ávarðing hjá teimum, sum vildu prædika og fáa fólk at venda um frá ógudiligum levnaði. At ræða fók við.

Einaferð, Martin Luther sá norðlýsið, sigst, at hann skal hava citerað Paulus soleiðis: »...latið tykkum í øll herklæði Guðs, so at tit kunnu vera førir fyri at standa ímót sniðlopum djevulsins, tí at bardagi okkara er ikki móti blóði og holdi, men móti valdunum, móti ráðunum, móti heims-høvdingunum í hesum myrkri, móti andaherliðum illskaparins í himnarúmdunum.« (Efs. 6,11-12.)

Ein onnur søga, sum ikki er so gomul, er úr London. Umleið midnætt tann 21. mars 1843 kom ein ræðuligur, bugtaður ormur, klárur at loypa á, til sjónar á himlinum yvir London. Hann var reyður og klárt lýsandi og sást soleiðis í fleiri minuttir. Síðani broyttist hann til eitt stórt G, sum stutt eftir gjørdist til eitt O, og at enda varð hann til eitt D. (God ella Guð.) Hetta óhugnaliga fyrbrigdið var sjónligt í ein heilan tíma alt í alt, siga søgurnar úr London. Nú

tíðar granskarar vilja vera við, at talan var um norðlýsið.

Hesir somu vilja eisini halda, at nakrar av teimum allarelstu uppskriftunum við norðlýsi stáva frá Gamla Testamenti. Til dømis siga teir, at tað var norðlýsið, profeturin Ezekiel sá, tá hann í fyrsta kapitli sigur frá, at: »...eg leit meg um, og sí, harðveður kom norðanefst, og mikið skýggi sveipað í ljóma og glampandi eld, og mitt í hesum var tað eins og geislandi málmur.« (Ez. 1-4.) Eisini halda teir aðrar profetar hava sæð norðlýsið. Jeremia, sum sá sjóðandi pott við eldstaðin móti norði, og Zakarja, sum sá mann á reyðum hesti, sum var steðgaður millum fjallanna úti við ta djúpu giónna saman við reyðum, svörtum, hvítum og flekkutum hestum.

Eisini víkingarnir sóu tekni í norðlýsinum. Sagt verður frá í norsku søgum, at á hávetri 999 lat himmalin seg upp og ljós sást eins og kyndil á luftini. Ljósíð var so sterkt, at til bar at siggja bæði tað, sum lá á bønnum, og tað, sum var innandura. Tá himmalin lat seg aftur, var hann at siggja sum ein dreki við svörtum høvdi og bláum fótum.

Hendan sjónin, sum helst hefur verið norðlýsið, sást meðan Ólavur Trygvason var kongur í Noregi. Mangir av monnum hansara sóu sjónir á luftini, sum seinni

vórðu tulkaðar sum fráboðanir um deyða kongs. Torkil Dyrðil sá, eina náttina hann fylgdi kongi til lands, eitt bjart ljós. Og í

ljósinum sá hann tveir gildi-isklæddar menn, sum lögdu hendurnar á kongin. Tað hoyrdist sangur og kendist ein sjálsamur roykur.

Tað er ilt at tíðarfesta hesa sjón Torkils, men summir vilja halda, at tað kann hava verið umleið ár 999. Sögan veit jú at siga, at Ólavur Trygvason fall við Svoldir um heystið í árinum 1.000.

Tað er við undran, ein fylgir norðlýsinum, meðan tað á síni dansandi leið sveimar yvir himmalin, stroyddan við stjörnu á tættbygdu vetrarbreytini. Hetta fyrbrigdi, sum hefur givið so mongum yrkjara, rithøvundi og málara íblástur. Eisini onkur blaðstjóri er ávirkaður og hefur nevni blaðið eftir hesum himmaldansinum.

Og skip hava føroyingar eisini kallað upp. Í dag sveimar Norðlýsið um uttandi aldur fram við føroyskum strondum og björgum og fyllir hungandi sálir við teimum upplivilsum, tær tráa eftir.